DOCUMENT RESUME

ED 460 624 FL 025 596

AUTHOR	Johansson, Marjut
TITLE	Vuoronloppuiset Ongelmat Ja Niiden Korjaaminen Valikielen Institutionaalisessa Keskustelussa (Interlanguage Conversation as a Process in an Institutional Setting).
PUB DATE	1998-00-00
NOTE	16p.; In: Puolin ja toisin: Suomalais-virolaista kielentutkimusta. AFinLAn vuosikirja 1998 (On Both Sides: Finnish-Estonian Research on Language. AFinLA Yearbook 1998); see FL 025 589. Paper presented at "Linguistics in Estonia and Finland: Crossing the Gulf" Symposium (Tallinn, Estonia, November 14-15, 1997). Contains an English abstract.
PUB TYPE	Reports - Research (143) -- Speeches/Meeting Papers (150)
LANGUAGE	Finnish
EDRS PRICE	MF01/PC01 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Comparative Analysis; Error Correction; Finnish; Foreign Countries; French; *Institutional Environment; *Interaction; *Interlanguage; *Interviews; *Language Proficiency; *Oral Language; Second Language Learning; Swedish; Uncommonly Taught Languages
IDENTIFIERS	*Repairs (Language)

ABSTRACT

This paper discusses the interlanguage conversation as a process in an institutional setting. The interaction type in question is language proficiency interview and the material discussed is a series of interviews of French second language learners whose mother tongue is either Finnish or Swedish. These interviews are compared to non-evaluative interviews of French learners in Sweden. The material is analyzed from the point of view of the problems repaired in the conversation. These repairs may be learner or teacher initiated. The repairs are initiated for different reasons and the different type of repairs are analyzed. Then, the differences between the Finnish French learner groups are compared to the repairs in the interviews of the Swedish students. (Author/VWL)

Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made
from the original document.

ED 460 624

Luukka, M.-R., S. Salla & H. Dufva (toim.) 1998. Puolin ja toisin. AFinLAn vuosikirja 1998. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 56. Jyväskylä. s. 101–114.

VUORONLOPPUISET ONGELMAT JA NIIDEN KORJAAMINEN VÄLIKIELEN INSTITUTIONAALISESSA KESKUSTELUSSA

Marjut Johansson
Turun yliopisto

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.
☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.
• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

PERMISSION TO REPRODUCE AND DISSEMINATE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY
Katja Mantyla
TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
1

BEST COPY AVAILABLE

FL025594

Luukka, M.-R., S. Salla & H. Dufva (toim.) 1998. Puolin ja toisin. AFinLAn vuosikirja 1998. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 56. Jyväskylä. s. 101–114.

VUORONLOPPUISET ONGELMAT JA NIIDEN KORJAAMINEN VÄLIKIELEN INSTITUTIONAALISESSA KESKUSTELUSSA

Marjut Johansson
Turun yliopisto

In this paper, I discuss the interlanguage conversation as a process in an institutional setting. The interaction type in question is language profiency interview and the material discussed is a series of interviews of French language learners whose mother tongue is either Finnish or Swedish. These interviews are compared to non evaluative interviews of French learners in Sweden.

The material is analysed from the point of view of the problems repaired in the conversation. These repairs may be learner or teacher initiated. The repairs are initiated for different reasons and the different type of repairs are analysed. Then the differences between the Finnish French learner groups are compared to the repairs in the interviews of the Swedish students.

Keywords: interlanguage conversation, language proficiency interview, repair, turn-taking

1 JOHDANTO

Käsittelen esityksessäni välikielen keskustelua yhdessä vuorovaikutustilanteessa, koehaastattelussa. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat opiskelijan vuoron rakentamisessa ilmenevät ongelmat ja niiden vaikutus nk. siirtymätilaan. Ongelma on ymmärrettävä tässä yhteydessä väljästi: ongelma voi liittyä kielellisen muodon tuottamiseen tai vuoron rakentamiseen ja päättämiseen. Ongelma tarkoittaa siis sitä, että vuoron rakentaminen muuttuu korjaamisen vuoksi. Korjauksen voi aloittaa joko kielenoppija tai opettaja.

Tutkimus jatkaa Elon (1993) aloittamaa ranskan opiskelijoiden välikielen tarkastelua. Elon tutkimus perustui koehaastatteluihin ja pyrki kartoittamaan ruotsin- ja suomenkielisten opiskelijoiden leksikaalis-syntaktisia eroja. Tarkoitukseni on tarkastella samanlaista korpusta toisesta näkökulmasta. Lähtökohtanani on myös välikielen tutkimus, mutta pyrin yhdistämään siihen keskustelunanalyyttisen näkökulman. Tarkastelun kohteena on

vuoron rakentuminen silloin, kun siinä ilmenee jotakin ongelmallista ja vuoro päättyy sen vuoksi. Tavoitteena on kuvata ongelman merkitsemistä ja korjaamista ja verrata eri opiskelijaryhmiä keskenään. Oletuksena on, että eri ongelmat heijastavat myös vuorovaikutuskäyttäytymistä.

Analyysissa tarkastellaan äidinkieleltään ja kansallisuudeltaan erilaisia opiskelijoita (suomi-ruotsi; suomalainen-ruotsalainen). Kulttuurienväliset vuorovaikutustyylien erot saattavat vaikuttaa vuorovaikutuskäyttäytymiseen. Mm. Mauranen (1994) on raportoinut suomalaisten opiskelijoiden pyrkimyksestä vältellä virheiden tekemistä ja siitä, miten se johtaa keskustelemattomuuteen. Tarkastelen institutionaalisen keskustelun korjaamista, joka voi korostaa kasvojen uhan määrää, sillä se kiinnittää huomion ongelmiin ja lisää vuorovaikutuksen asymmetrisyyttä (kasvot välikielen keskustelussa ks. Piirainen-Marsh 1996).

2 VÄLIKIELEN PRAGMATIIKKA

Välikielen pragmatiikka voidaan määritellä suppeasti, jolloin tarkoitetaan oppijan kommunikatiiviseen kompetenssiin liittyvän pragmaattisen ja diskursiivisen tiedon tutkimista (Blum-Kulka, House & Kasper 1989: 9). Laajan määritelmän mukaan se on kielellistä toimintaa kontekstissa tutkiva tieteidenvälinen ala, joka kuuluu kahteen eri tutkimussuuntaukseen: toisen kielen oppimisen tutkimukseen ja yhteen pragmatiikan osa-alueeseen (Kasper & Blum-Kulka 1993: 3). Tässä esityksessä korostuu viimeksi mainittu näkökulma: tarkastelen kielenoppijan puhetta toimintana. Toimintaa pidetään prosessina, joka tuotetaan tietyssä kontekstissa (vrt. mt: 3–4). Tarkastelen siis välikieltä pragmaattisesta näkökulmasta, keskusteluna.

Vuorovaikutuksen näkökulmasta kielenoppijan puhetta on tarkasteltu Arja Piirainen-Marshin (1994) mukaan pääosin kolmessa suuntauksessa: **normatiivisessa** (puheaktipragmatiikka, välikielen virheet ja puutteet, puhekäyttäytymisen säännöt), **ongelmakeskeisessä** (kommunikaatiostrategioiden käyttö, puheen modifiointi, ymmärtäminen) ja **keskustelunanalyyttisessa** (välikieli vuorovaikutuksena). Omassa analyysissani yhdistyvät toinen ja kolmas suuntaus. Ongelmakeskeinen lähestymistapa valottaa sitä, miten kielenoppijat suhtautuvat vuorovaikutuksessa syntyviin esteisiin, ja heidän toimintaansa tällaisessa tilanteessa (Faerch & Kasper 1983a, 1983b, 1983c, Nikko 1990, Piirainen-Marsh 1994, Tarone 1983, Tarone & Yule 1989, Wagner 1996). Näitä esteitä tarkastellaan tässä keskustelussa ilmenevänä korjaamisena (Schegloff, Jefferson & Sacks 1977, Kalin 1995, Piirainen-Marsh 1996, Reich 1991).

Ongelmakeskeiset ja keskustelunanalyyttiset välikielen tutkimukset perustuvat erilaisiin kielenoppimistilanteisiin tai simuloituihin tilanteisiin, mutta erityisesti on korostunut luokkahuonevuorovaikutuksen tutkimus,

jossa on analysoitu joko opettajan tai oppilaan puhetta (ks. mm. Larsen-Freeman & Long 1989, Cicurel 1996, Nunan 1991). Kielitaitohaastatteluja on myös tutkittu muutamasta muusta näkökulmasta, jolloin esimerkiksi puhujan, teeman, tehtävän tai sukupuolen vaikutusta keskusteluun on analysoitu (Ross & Berwick 1992; Young & Milanovic 1992), mutta kielitaitohaastatteluja ei ole tarkasteltu vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tavoitteenani on siis yhdistää ongelmakeskeinen ja keskusteluanalyyttinen välikielen pragmaattinen lähestymistapa kielitaitohaastattelujen analyysiin.

3 VUORON LOPPU JA KORJAUSJÄSENNYS

Keskustelunanalyysin perusnäkemyksen mukaan tavallisessa keskustelussa vuoronvaihto on yleensä sujuvaa. Normaaliuden käsite ilmenee esimerkiksi siinä, että termillä *keskeyttäminen* kuvataan tilannetta, jossa vuoroa ei ole saatu vietyä normaalisti loppuun (Hakulinen 1997: 34).

Miten vuoro sitten voi päättyä? Perusnäkemys on, että ns. tavallisessa arkikeskustelussa vuoro voi olla lyhyt, yhdestä sanasta tai lausekkeesta koostuva, tai se voi koostua useammasta rakenneyksiköstä (ks. mt: 42). Vuorojen vaihtuminen tapahtuu *siirtymän mahdollistavassa puhujanvaihdoskohdassa (SMK)* tai lyhyemmin *siirtymätilassa (transition relevance place* TRP) (mt: 42, 45), jossa jokin vuoron rakenneyksikkö päättyy. Rakenneyksikkö voi olla sana, lauseke, lause tai yhdyslause (mt: 42). Siirtymän mahdollistava puhujanvaihdoskohta on sellainen, jossa puheenvuoron käyttäjä valitsee seuraavan puhujan, vastapuhuja voi itse valita vuoron tai parhaillaan äänessä oleva puhuja voi jatkaa niin kauan kunnes joku muu ottaa vuoron (mt: 45–46).

Korjaamista pidetään yhtenä arkikeskustelun tutkimuksen kiinnostavista ongelmista (ks. Schegloff, Jefferson & Sacks 1977: 381). **Korjaaminen** tarkoittaa sitä "millaisin keinoin keskustelijat tekevät jonkin puheen kohdan korjaamista vaativaksi ja miten he ongelmaa käsittelevät" ja tapauksia "joissa keskustelijoiden itsensä huomataan käsittelevän jotakin puheen kohtaa ongelmallisena" (Sorjonen 1997: 112). Kyseessä ei ole siis virheiden tai poikkeamien tarkastelu sinänsä, vaan tutkitaan **sellaista prosessia, jonka tuloksena jokin ongelma ratkaistaan** (mts; korostus MJ; ks. Schegloff, Jefferson & Sacks 1977: 369 – "course or trajectory from initiation to repair solution"). Seuraava esimerkki on Sorjoselta (mt: 121):

01	Meeri:	. Mut että se on ollu #ö# se on aina sit
02		mikä on (.) sen kesän hinta mut se ei oo koskaan
→		ollu kalliimpi ku: ku se:, h
→	Tuula:	#Kaupan hin[ta#,?]
05	Meeri:	[Nii]::, et[tä päivvaston se on ollu
06	Tuula:	[.hh
07	Meeri:	hjukan halvem°p(aa)° .hh

Sorjosen mukaan Meeri ei löydä tässä vertailulauseelleen (rivi 3) täydennystä, ja hän keskeyttää rakenteen. Tuula tarjoaa tähän täydennystä (rivi 4), jonka hän tarjoaa samalla Meerin hyväksyttäväksi (korjausjakson alku). Meeri osoittaa hyväksymisensä *niin*-vastauksella rivillä 5, ja samalla korjausjakso päättyy. (mts) Korjaus tapahtuu prosessina, jolla on alku ja loppu. Toisin sanoen voidaan puhua **korjausjaksosta, jolla on rajat.** Korjausjakson voi aloittaa eri henkilö kuin sen lopettaa. (mts.; korostus MJ).

Korjausjakso voi kuitenkin alkaa useasta eri paikasta.

ONGELMAVUORON KUVAUS:

	n)	**1)**	**2)**
1 A:	(rakenneyksikkö(jä))	rakenneyksikkö	rakenneyksikkö.
	3)	**n**	
2 B:	rakenneyksikkö	(rakenneyksikkö(jä))	

Vrt. Sorjonen 1997: 113–114

Ongelmavuoro (1A) voi sisältää useita rakenneyksikköjä (n+1+2), tai se voi koostua yhdestä tai kahdesta rakenneyksiköstä. Numerot 1–2 kuvaavat kahta viimeistä rakenneyksikköä, joissa ongelman korjaus voi alkaa. Edellä esitetyssä esimerkissä korjausjakso alkaa vuoron viimeisestä rakenneyksiköstä (2). Kolmas paikka korjaamisen aloittamiselle on seuraava vuoro, ts. toisen puhujan aloittama korjaus. Sen jälkeen voi seurata muita vuoron rakenneyksiköitä, tai vuoro voi koostua pelkästään korjauksesta.

Poikkeaako institutionaalinen keskustelu arkikeskustelusta korjaamisen suhteen? Koehaastattelu on arkikeskustelusta poikkeava keskustelu, jolle on ominaista asymmetrisyys (ks. Young & Milanovic 1992, Ross & Berwick 1992). Tässä yhteydessä on huomattava, että termillä institutionaalinen keskustelu voidaan tarkoittaa useita sellaisia kielellisiä vuorovaikutustilanteita, jotka eivät ole luonteeltaan vapaita vaan jotka saattavat noudattaa hyvinkin säänneltyä muotoa. Käytänkin termejä koehaastattelu ja koekeskustelu synonyymeina kuvaamaan tarkastelemaani institutionaalista keskustelua. Koekeskustelussa puhujilla on institutionaaliset, opettajan ja opiskelijan, roolit ja he tuottavat keskustelun evaluointia varten. Tässä institutionaalisen keskustelun tyypissä opettaja esittää tyypillisesti paljon kysymyksiä. Kuitenkin vaikka institutionaalinen keskustelu poikkeaa arkikeskustelusta tehtäviensä ja rakentumisensa suhteen, niin siinä esiintyy kuitenkin vuorottelu- ja korjausjäsennys (ks. Tainio 1997).

Korjaamista esiintyy siis myös institutionaalisessa keskustelussa. Tarkoitukseni on tarkastella niitä koehaastattelun kohtia, joissa tapahtuu korjaamista. Kohdat eivät välttämättä ole samantapaisia kuin edellä esitetyssä esimerkissä. Pyrkimyksenä onkin kartoittaa sitä, millaista korjaaminen on syntyperäisen puhujan ja kielenoppijan välisessä keskustelussa. Pyrin tarkastelemaan korjausjaksoja ja sitä miten, ne välikielen keskustelussa rajautuvat.

4 KORPUS

Tutkimukseni varsinainen aineisto on Turun yliopiston ranskan kielen oppiaineessa pidettävästä perus- ja aineopintojen opiskelijoiden kielitaitoa testaavasta kielitaitokontrollista. Tämän kokeen yksi osio mittaa suullista kielen tuottamista. Sitä mitataan opiskelijan ja opettajan, kielenoppijan ja syntyperäisen puhujan välisellä nauhoitetulla haastattelulla. Opiskelijat voivat valita puheenaiheen kahdesta yleisestä aiheesta, joihin he voivat tutustua ennen haastattelun alkua.

Olen valinnut tarkasteluun yhteensä 24 haastattelua, jotka jakaantuvat kolmeen eri ryhmään opiskelijoiden mukaan (Johansson, Mutta & Suomela-Salmi 1998). Tarkastelen edellä mainittuun kokeeseen osallistuvien **suomalaisten suomen- ja ruotsinkielisten** (Turun yliopiston ja Åbo Akademin) **opiskelijoiden haastatteluja**. Vertailumateriaalina käytän vastaavassa opiskeluvaiheessa olevien **ruotsalaisten ranskan kielen opiskelijoiden keskusteluja**.

TAULUKKO 1. Korpus.

<table>
<tr><td colspan="3">PUHUJAT
Syntyperäinen puhuja – ranskan kielen oppijat
Oppijoiden taso: yliopistolliset aineopinnot</td></tr>
<tr><td colspan="2">Pääkorpus:
Institutionaalinen koekeskustelu</td><td>Vertailukorpus:
Institutionaalinen keskustelu</td></tr>
<tr><td colspan="2">Syntyperäinen puhuja/opettaja–oppija</td><td>Syntyperäinen puhuja–oppija</td></tr>
<tr><td>Suomenkieliset
suomalaiset (8)
SUFIN</td><td>Ruotsinkieliset
suomalaiset (8)
RUFIN</td><td>Ruotsinkieliset
ruotsalaiset (8)
RUSWE</td></tr>
</table>

Tarkoituksena on siis verrata suomalaisia eri äidinkieliä puhuvia opiskelijoita toisiinsa. Vertailukorpuksen toivon selvittävän ainakin osittain äidinkielen osuutta mutta erityisesti tilanteen vaikutusta. Kaikissa haastattelutilanteissa oli kysymys institutionaalisesta keskustelusta, mutta ainoastaan suomalaisten opiskelijoiden haastattelut tehtiin arviointia varten. Tämän vuoksi ruotsalaisia opiskelijoita haastatellut henkilö ei ollut näiden opiskelijoiden opettaja, ainoastaan syntyperäinen puhuja.

Haastatteluihin osallistui neljä haastattelijaa, jotka olivat opettajia, kaksi miestä ja kaksi naista. Opiskelijoista oli miehiä 5, naisia 19. Haastattelijoina toimivat opettajat olivat syntyperäisiä ranskan kielen puhujia ja heidän yksilölliset vuorovaikutustyylinsä saattoivat vaikuttaa tulokseen. Tätä seikkaa ei voitu ottaa huomioon tutkimuksessa kuten ei sukupuoltakaan.

Kyseessä on siis institutionaalinen koehaastattelu tai -keskustelu, jolle on ominaista erityisesti asymmetrisyys. Koehaastattelun kesto on ennalta määrätty (noin 10 minuuttia). Opiskelija keskustelee juuri ennen tilaisuuden alkua valitsemastaan aiheesta opettajan kanssa. Koekeskustelu on kielenoppijan kannalta yksi vaativimmista välikielen vuorovaikutustilanteista useasta syystä. Ensinnäkin vuorovaikutustilanteen institutionaalinen valta koetaan olevan opettajalla. Opettaja myös vie vuorovaikutustilannetta eteenpäin: hän esittää kysymyksiä, hän voi ottaa puheenvuoron, myöntää sen opiskelijalle mutta myös päättää sen. Huolimatta siitä, että opiskelijalla on periaatteessa oikeus viedä vuorovaikutusta eteenpäin ja antaa suunta keskustelulle, tilanteen institutionaalisia rajoja ei ylitetä, vaan kysymys-vastaus -formaattia noudatetaan. Lisäksi haastattelu tuotetaan arviointia varten.

5 KYSYMYKSET

Tarkastelen koekeskustelua siis **institutionaalisena ja asymmetrisenä keskusteluna**. Tutkimuskohteina ovat vuoron rakentaminen ja lopettaminen, mikäli niissä esiintyy jokin ongelma, ja ongelman korjaaminen. Analysoin niitä kielenoppijan puhutun kielen kohtia, jotka muodostavat esteen tai katkoksen vuorovaikutuksessa. Fokuksessa on opiskelijan tuottama vuoro ja erityisesti vuoroon ilmestyvä ongelma, joka aiheuttaa vuoron loppumisen tai lopettamisen.

Lähden liikkeelle seuraavanlaisista kysymyksistä:

Minkälaisia vuoron rakentamiseen ja päättämiseen liittyviä ongelmia koekeskustelussa esiintyy? Miten ongelmat merkitään? Miten ongelma korjataan? Kuka tekee korjausaloitteen opiskelija vai opettaja? Miten korjausjakso päättyy? Miten tämä näkyy siirtymätilassa ja vuorojen vaihtumisessa?

Näitä seuraa vertaileva jakso:

Mitä eri äidinkieliä puhuvien suomalaisten opiskelijoiden haastatteluissa korjataan? Eroavatko ryhmät toisistaan? Miten suomalaisten opiskelijoiden haastattelut poikkeavat ruotsalaisten opiskelijoiden haastatteluista?

Tarkastelun ulkopuolelle rajaan sujuvan vuoron vaihtumisen, myös sellaisen jossa tapahtuu keskeyttämistä. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät myös ne vuoronvaihtotilanteet, joissa syntyy lyhyt tai pitkä tauko, koska tässä yhteydessä niitä ei pystytä tarkastelemaan.

6 KORJAUSJÄSENNYS KOEHAASTATTELUSSA

6.1 Kielelliseen muotoon liittyvät ongelmat

Tarkastelemissani koekeskusteluissa vuorojen vaihtuminen on suurimmaksi osaksi sujuvaa. Koekeskusteluissa esiintyy myös keskeyttämistä puolin ja toisin, vaikkakin melko vähän. Vuorot saattavat myös liittyä toisiinsa tauotta. Opiskelijan vuorojen pituutta ei ole ennalta määrätty, joten hänen vuoronsa voivat muodostua melko pitkiksi ja koostua useista rakenneyksiköistä, mutta yhtä hyvin ne voivat olla lyhyitä, dialogipartikkeleista (*oui, bon*) koostuvia minimipalautevuoroja.

Koehaastattelujen vuorojen lopuissa esiintyi erilaisia ongelmia, jotka synnyttivät korjausjakson. Yhtä ongelmaryhmää voisi nimittää **kielelliseen muotoon liittyviksi ongelmiksi**. Tarkoitan tällä foneettisia, kieliopillisia, leksikaalisia ja syntaktisia ongelmia. Ne liittyvät useimmiten välikielen kompetenssiin, mutta en tarkastele niitä opiskelijan **virheinä**, vaan ne ovat tutkimuksen kohteina ainoastaan ja vain silloin, kun jompikumpi puhujista **ottaa ne käsittelyyn**. Tällöin jompikumpi puhujista kokee kielellisen muodon ongelmalliseksi ja aloittaa korjauksen. On syytä huomata, että opiskelijalla saattaa olla vaikeuksia tuottaa oikeita kielellisiä muotoja myös muualla vuorossaan, hän voi korjata virheet tai jättää ne korjaamatta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kuitenkin vain vuoron lopussa, siirtymätilassa tapahtuvia korjaamisia.

Käsittelen eri ongelmatyyppejä esimerkkien avulla. Ensimmäisessä esimerkissä ongelmaksi nousee artikkelin valinta.

(1) **RUOTSINKIELINEN RUOTSALAINEN (RUSWE 1)**
I: est-ce que le: est-ce que le le rock te laisse indifférent?
E: o:h mais l:e rock ça me plaît mais donc je ne suis pas quelqu'un qui achète des
→ disques(.) des disques quelque chose comme ça donc j'écoute **la rock le rock la rock**?
I: le rock
E: [le rock]
I: [le rock] absolument
E: euh à la radio mais mais euh j'achète pas des disques

Tässä esimerkissä oppija tekee korjausaloitteen ja opettaja osallistuu korjaamiseen oppijan pyynnöstä. Opiskelija aloittaa korjaamisen ottamalla käsittelyn kohteeksi artikkelin. Hän käyttää sanaa ja siihen liittyvää maskuliinista määräistä artikkelia *le rock* heti vuoronsa alussa vastauksena opettajan tekemään kysymykseen. Opiskelija ottaa kuitenkin myöhemmin vuorossaan käsittelyn kohteeksi artikkelin Hän osoittaa ongelman toistamalla sanan ja muuttamalla artikkelia. Opiskelija päättää vuoronsa nousevaan intonaatioon ts. pyytää haastattelijaa vastaamaan. Opettaja antaa oikean

artikkelin, ja opiskelija toistaa sen samalla kun opettaja vielä vahvistaa sen toistamalla. Tämä korjausjakso päättyy siihen, että opiskelija jatkaa vahvistusten jälkeen selitystään musiikin kuuntelemisesta.

Seuraavassa esimerkissä opiskelija ryhtyy jälleen itse korjaamaan ongelmaa:

(2) SUOMENKIELINEN SUOMALAINEN (SUFIN; 3.5)

I: [tu] avais déjà des expériences des séjours au pair ou?
E: non
I: non
E: je ne l- je ne l'ai pas fait mais(.) je suis travaillé e- en Suède(.) et pui:s euh(.) <je
→ suis allée > dans **un j'ai st ((claque de langue)) j'ai partic- euh j'ai participé à un cours de langue** (.) à Amboise
I: ah oui [d'accord]
E: [pendant] un mois

Kyseessä on leksikaalis-syntaktinen ongelma. Tässä opiskelijan korjausjaksossa on useita korjauksia. Ensiksi hän ei tuota substantiivia epämääräisen artikkelin *un* jälkeen vaan aloittaa toisen rakenteen. Hän keskeyttää siihen kuuluvan verbin partisiippimuodon tuottamisen, ja merkitsee keskeytyksen maiskauttamalla kieltään. Sitten hän ottaa käsittelyyn toisen verbin *participer*, mutta ei saa sitäkään loppuun, vaan vasta toistaessaan saa tuotettua oikean rakenteen, sanottua osallistuneensa kielikurssille. Tässä korjausjakson lopussa tulee substantiivi *un cours*, jota opiskelija ehkä jo todennäköisesti tavoitteli alun perin, mutta halusi liittää sen yhteen idiomaattisemman verbin kanssa. Merkittävää tässä korjausjaksossa on myös mielestäni paraverbaalinen äänne (maiskautus) korjausjakson alussa. Tällaiset paraverbaaliset äänteet muutenkin liittyvät useasti merkitsijöinä oppijoiden korjausjaksoihin.

Opiskelija tekee korjauksen, jonka opettaja ratifioi. Korjausjaksoa seuraa opettajan ilmaus *oui d'accord*, jolla hän vahvistaa viestin ja sen sisällön vastaanottamisen. Tämän opettajan vuoron jälkeen oppija jatkaa edelleen selitystään samasta asiasta.

Seuraavassa esimerkissä korjaus tapahtuu toisella tavalla.

(3) RUOTSINKIELINEN SUOMALAINEN (RUFIN; 1.1.)

E: oui ça aussi ça aussi mais c'était toujours une question(.) d'argent aussi parce
→ que(.) mon père voulait pas qu'on paye trop trop pour un hôtel ou bien pour(.) **je ne sais pas pour un(.) pour un(.) comment ça s'appelle(.)**
I: camping
E: oui un camping
I: et alors?

Tässä tapauksessa opiskelija ottaa jälleen itse ongelman käsittelyyn. Hän on selittämässä perheensä kanssa tekemiään ulkomaanmatkoja ja paikkoja, joissa he ovat majoittuneet. Hän ei kuitenkaan löydä haluamaansa sanaa.

Opiskelija pitää preposition *pour* jälkeen tauon, joka toimii korjausjakson aloittamisen merkkinä. Taukoa seuraa metakielinen ilmoitus siitä, että opiskelija ei tiedä *je ne sais pas*. Se toimii myös dialogipartikkelin tavoin osoittamassa sitä, että oppija etsii puuttuvaa sanaa, koska hän yrittää myös täydentää puuttuvaa substantiivia vielä vuoronsa lopussa. Tämä päättyy kuitenkin preposition ja epämääräisen artikkelin toistamisen jälkeen metakieliseen pyyntöön *comment ça s'appelle*. Tätä seuraa korjausjakso, jonka aikana ongelma ratkaistaan.

- Haastattelija korjaa antamalla puuttuvan sanan, jonka opiskelija vahvistaa *(oui)* ja jota seuraa epämääräisen artikkelin ja substantiivin toisto. Tähän liittyy uusi korjaus. Opettaja jatkaa kysymällä jatkoa selitykselle, joka loppui tämän korjausjakson aikana.

Näissä kolmessa esimerkissä korjaaminen aloitetaan leksikaalis-syntaktisen ongelman vuoksi. Korjaaminen alkaa kaikissa tapauksissa opiskelijan aloitteesta: esimerkissä **(1)** opiskelija toistaa ja esittää intonaatiokysymyksen, esimerkissä **(2)** opiskelija itse hakee ja tuottaa tarvitsemansa kielellisen muodon, ja esimerkissä **(3)** opiskelija esittää metakielisen kysymyksen opettajalle sanasta, jota hän ei tiedä tai muista. Jokaisessa tapauksessa opettaja osallistuu korjaamiseen: esimerkissä **(1)** hän antaa oikean vastauksen, esimerkissä **(2)** hän merkitsee vastaanottaneensa vastauksen, joka on vielä kesken, ja esimerkissä **(3)** hän antaa myös uuden vastauksen. Kaikissa tapauksissa käsillä oleva temaattinen kokonaisuus jatkuu seuraavassa vuorossa opiskelijoiden täydennyksellä **(1,2)** tai opettajan lisäkysymyksellä **(3)**.

6.2 Diskursiivis-interaktionaaliset ongelmat

Toisen ongelmakokonaisuuden muodostavat ongelmat, jotka ovat tulkintani mukaan luonteeltaan laajempia. Nimitän näitä ongelmia **diskursiivis-interaktionaalisiksi ongelmiksi**. Määrittelen nämä vuorossa olevan diskursiivisen toiminnan – esimerkiksi selittämisen, kuvailemisen tai vastaavan – vaikeuksiksi. Ne ovat myös interaktionaalisia siksi, että vuoroon ei projisoida riittävästi tai ollenkaan ainesta, joka osoittaisi siirtymän mahdollistavia puhujanvaihdoskohtia.

Tämä näkyy korpuksessa esimerkiksi siten, että vuoroissa viimeinen rakenneyksikkö on rakennettu syntaktisesti loppuun, mutta nousevalla intonaatiolla osoitetaan jatkoa, jota ei kuitenkaan tule. Vuoron loppuun saatetaan liittää epäröinnin osoittavia mietintä-ääntеitä, joita edeltää usein opettajan ilmaisema kuuntelua osoittava dialogipartikkeli (*oui*). Tällöinkään opiskelija ei välttämättä jatka vuoroa. Lisäksi vuoron loppu saatetaan jättää syntaktisesti avoimeksi, sinne voidaan lisätä konnektori tai se voidaan häivyttää. Häivyttämisellä tarkoitan sitä, että opiskelija hiljentää ääntään

jopa niin, että lopulta hänen äänensä ei enää kuulu ollenkaan. Seuraavien esimerkkien avulla pyrin selvittämään näitä ongelmia.

(4) SUOMENKIELINEN SUOMALAINEN (SUFIN; 6.5.)

I: est-ce qu'il y des fêtes du livre en Finlande?
E: (.)je ne sais pas mais je crois que(.) oui il y a il y a beaucoup de prix(.) annuels(.)
I: oui
E: euh que l'on donne euh (.) aux écrivains
I: oui
E: →et comme ça mais il y a sûrement des fêtes °**mais je ne sais très**°
I: oui
E: →°on parle beaucoup de ça°**(.) peut-être après noël je vais ((RIRE))**
I: mm
E: oui
I: et [est-ce que tu](.)
E: [mm]
I: qu'il t'es déjà arrivé d'écrire des poèmes
E: pour moi oui
I: pourquoi?

Tämä keskustelun kohta alkaa opettajan kysymyksellä siitä, millaisia kirjaan liittyviä juhlia Suomessa on ts. millaisia kirjallisuuden edistämiskampanjoita Suomessa on. Opiskelija vastaa, ettei hän tiedä, mutta ottaa puheeksi kirjapalkinnot. Hän toteaa, että Suomessa on kirjoihin liittyviä juhlia, mutta että hän ei tiedä. Tämä epätietoisuuden ilmaus on ensimmäinen kohta, jossa opiskelija keskeyttää kuvailutehtävänsä; lisäksi hän ääntää tämän jakson muuta ympäristöä vaimeammin.

Opettaja ei kuitenkaan tässä vaiheessa esitä lisäkysymyksiä, vaan hän ainoastaan tuottaa kuuntelua ilmaisevan dialogipartikkelin *oui*. Opiskelija yrittää rakentaa kuvailuaan mutta tekee sen vaimeammalla puheella. Tämän lopetettuaan hän pitää tauon, yrittää aloittaa uudentyyppistä kokonaisuutta, jossa hän ottaa itsensä subjektiksi, mutta keskeyttää rakenteen. Opiskelijan vuoro päättyy nauruun, jonka tulkitsen merkiksi ongelmasta vuoron rakentamisessa. Opiskelija ei kuitenkaan ryhdy muuhun korjaustoimenpiteeseen.

Seuraa kaksi vuoroa, joissa sekä opettaja että opiskelija tuottavat dialogipartikkelin. Tämän jälkeen kun opiskelija ei tee aloitetta korjata keskeneräistä vuoroaan, opettaja aloittaa uuden kysymyksen, joka on osittain päällekkäinen opiskelijan toisen dialogipartikkelin kanssa. Tulkintani mukaan sekä nauru että dialogipartikkelit kertovat keskeyttämisestä ja korjaamista vaativasta kohdasta. Opiskelijan vastauksessa selittäminen jää kesken: **peut-être après noël je vais ((RIRE)).** Se mitä hän aikoo tehdä joulun jälkeen ja miten vastaus liittyy kirjanedistämiskampanjoihin, jää tässä täysin auki. Seuraava *oui* ilmaisee lähinnä sitä, että opiskelija on päättänyt vastauksensa rakentamisen. Opettaja ei puutu opiskelijan puheen sisältöön tässä

vuorossa, jossa opiskelija ilmaisi tietämättömyyttään ja epävarmuuttaan ja jonka hän jätti kesken, vaan tekee uuden kysymyksen.

Seuraavassa esimerkissä opiskelija myös keskeyttää vastauksensa:

(5) RUOTSINKIELINEN SUOMALAINEN (RUFIN; 7.6)

I: quel festival vous préférez?
E: là aussi ce sont des des festiv festivaux
I: festivals
E: festivals (.) ää de de chanson(.) et il y en a à Ha- Hangö Hanko
I: oui
E: pendant l'été(.) mais je suis je suis allée au aussi au(.) à l'opéra(.) plusieurs fois et(.) et(.) aux concerts des(.) des chorales(.) universitaires
I: mh
E: nordiques par exemple ou
I: mh
E: →mh
I: bon
E: →un **peu de**
I: sinon est-ce que vous(.) est-ce que vous concacrez une part importante de votre budget @ continue@

Tässä jaksossa opiskelija selittää, mistä festivaaleista hän pitää. Selitystehtävän loppua kohti hänelle tulee kuitenkin vaikeuksia muotoilla sanottavaansa; opettaja tukee vuoron rakentamista kuuntelupartikkeleilla. Opiskelijan lausuttua ensimmäisen kuuntelua osoittavan dialogipartikkelin *mh*, opettaja tuottaa dialogipartikkelin *bon*, joka voisi tarkoittaa sitä, että hän on ymmärtänyt opiskelijan päättäneen selittämisen. Opiskelija kuitenkin pyrkii jatkamaan tämänkin jälkeen ilmaisulla *un peu de*, joka voisi viedä vastausta uuteen suuntaan. Hän ei kuitenkaan tee näin vaan lopettaa. Tämän jälkeen opettaja esittää uuden kysymyksen.

Näissä kahdessa esimerkissä opiskelijan vuoron rakentaminen loppuu tavallaan kesken asian. Opiskelija merkitsee ongelmallisuuden eri tavoin, vaimentamalla ääntä ja naurulla esimerkissä **(4)** tai lopettamalla kesken syntaktisen rakenteen **(5)**. Molemmissa tapauksissa opettaja jatkaa esittämällä uuden kysymyksen ja ottamalla vastuun keskustelun jatkumisesta.

6.3 Vertailu

Tutkittavasta aineistosta haettiin edellä esitetyn kuvauksen kaltaiset ongelmavuorot ja ongelmat, joista korjaaminen alkoi (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Ongelmatyypit ja niiden määrä korpuksessa.

KORJAAMINEN	SUFIN	RUFIN	RUSWE
1) kielelliseen muotoon liittyvät ongelmat	13	12	21
2) diskursiivis- interaktionaaliset ongelmat	13	20	16
Yhteensä	26	32	37

Määrällisiä eroja eri ongelmien välillä on vähän. Suomenkielisillä suomalaisilla (SUFIN) on sekä kielelliseen muotoon liittyviä että diskursiivis-interaktionaalisia ongelmia yhtä paljon; ruotsinkielisillä suomalaisilla (RUFIN) diskursiivis-interaktionaalisia ongelmia on hieman enemmän. Ruotsinkielisillä ruotsalaisilla (RUSWE) opiskelijoilla on eniten kielelliseen muotoon liittyviä ongelmia. Ongelmien kokonaismäärä on pienin suomenkielillä suomalaisilla (SUFIN), suurin ruotsinkielisillä ruotsalaisilla (RUSWE). Nämä erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

7 POHDINTA

Tämän esityksen tarkoituksena oli pohtia ja kuvata korjaamista välikielen koehaastattelussa ja vertailla taustaltaan erilaisten opiskelijoiden tuotosta tällaisessa vuorovaikutustilanteessa.

Korjaamista tarkasteltiin opiskelijan vuoron lopussa esiintyvissä ongelmatilanteissa keskusteluanalyyttisesta näkökulmasta. Tarkastelussa nousi esille kaksi eri ongelmatyyppiä. Ensimmäinen, kielellisen muodon tuottamiseen liittyvät ongelmat, on perinteisemmin välikielen tarkastelussa esillä ollut ongelmatyyppi, mutta tässä se rajattiin vuorovaikutukseen liittyväksi ei-normatiiviseksi ongelmaksi. Jonkin kielellisen muodon tuottaminen muutti vuoron rakennetta ja vaikutti puhujien tapaan jatkaa keskustelua. Toinen ongelmatyyppi, diskursiivis-interaktionaaliset ongelmat, toi esille vaikeudet suorittaa diskursiivisia tehtäviä ja siirtymätilan projisoimiseen ja merkitsemiseen liittyvät vaikeudet vieraskielisessä keskustelussa. Vaikka tuloksena voitaneen pitää kartoitusta välikielen korjausjäsennyksestä yhdessä keskustelutyypissä, on selvää, että korjaamisen käsite vaatii lisäpohdintaa.

Eri opiskelijaryhmien välillä oli pieniä eroja, jotka antavat vihjeitä siihen suuntaan, että äidinkieli, kansallinen tausta ja tilanteen erilaisuus (evaluatiivinen-ei-evaluatiivinen) vaikuttavat myös koehaastattelussa. Tulokset herättivät kuitenkin lisäkysymyksiä: Merkitseekö suomenkielisten suomalaisten pienin ongelmien määrä sitä, että he käyttävät ongelmien välttelystrategiaa? Tai merkitseekö se päinvastoin sitä, että ruotsalaiset

opiskelijat ottavat enemmän riskejä, koska tilanne ei ole heille koe? Esille tulleet erot ovat samansuuntaisia kuin muissa tutkimuksissa on raportoitu (Elo 1993, Palmberg 1979). Päätelmien tekeminen ilman lisätutkimusta on kuitenkin vaikeaa. Ehkä tärkein lisäkysymys koskee sitä, miten korjausjäsennys eri opiskelijaryhmien välillä tapahtuu, ts. onko eri opiskelijaryhmien käyttämien korjaus**keinojen** välillä eroja.

Transkriptiomerkit

.	laskeva intonaatio
,	tasainen intonaatio
?	nouseva intonaatio
:	äänteen venytys
_	seuraava sana on lausuttu ympäristöä korkeammalta
[ ]	päällekkäispuhunnan alku ja loppu
< >	hidastettu jakso
(.)	lyhyt tauko
° °	ympäristöä vaimeampaa puhetta
((RIRE))	naurua
((claque de langue))	maiskautus
partici-	sana jää kesken
I	interviewer = haastattelija
E	étudiant = opiskelija
@continue@	vuoron lopppua ei ole merkitty näkyviin; @ ilmoittaa kommentista
→	esimerkissä osoitettu ongelmakohdan rivi
le rock	esimerkeissä osoitettu ongelmakohta, jossa korjausjakso alkaa

Lähteet

Blum-Kulka, S., J. House & G. Kasper (toim.) 1989. *Cross-cultural pragmatics: requests and apologies.* Advances in Discourse Prosecesses XXXI. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.

Cicurel, F. 1996. La dynamique discursive des interactions en classe de langue. *Le discours: enjeux et perspectives*, numéro spécial du Français dans le Monde, juillet 1996. Paris: Edicef, 66–77.

Elo, A. 1993. *Le français parlé par les étudiants finnophones et suédophones.* Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, Osa 198. Turun yliopisto: Turku.

Faerch, C. & Kasper, G. 1983a. *Strategies in interlanguage communication.* London & New York: Longman.

Faerch C. & Kasper G. 1983 b. Plans and strategies in foreign language communication. Teoksessa C. Faerch & G. Kasper (toim.) *Strategies in interlanguage communication* London & New York: Longman, 20–60.

Faerch C. & Kasper, G. 1983c. On identifying communication strategies in interlanguage production. Teoksessa C. Faerch & G. Kasper (toim.) *Strategies in interlanguage communication.* London & New York: Longman, 210–238.

Hakulinen A. 1997. Vuorottelujäsennys. Teoksessa L. Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet.* Tampere: Vastapaino, 32–55.

Johansson, M. & M. Mutta & E. Suomela-Salmi 1998. Corpus du français parlé et écrit par les étudiants finnophones et suédophones. Paris: Publications de l'AFLA.

Kasper, G. & S. Blum-Kulka 1993. Interlanguage pragmatics. An introduction. Teoksessa: *Interlanguage Pragmatics*. New York & Oxford: Oxford University Press.

Larsen-Freeman, D. & Long, M.H. 1989. *An introduction to second language acquisition research*. London & New York: Longman.

Mauranen, A. 1994. Miten käy suomalaiselta keskustelu? Vaihto-opiskelijat kahden puhekulttuurin välissä. Teoksessa V. Eskola & T. Lukkarinen *Kieli on, sopii sanoa*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto. 29–39.

Nikko, T. 1990. *Kognitiivinen lähestymistapa vieraan kielen ymmärtämiseen. Ymmärtäminen natiivin ja vieraan kielen puhujan puhelinkeskustelussa*.Korkeakoulujen kielikeskuksen julkaisuja 41. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nunan, D. 1991. Methods in second language classroom-oriented research. A Critical review. *Studies in Second Language Acquisition* 13, 149–174.

Palmberg, R. (toim.) 1979. *Perception and production of English: papers on interlanguage*. Åbo: The department of English, Åbo Akademi.

Piirainen-Marsh, A. 1996. *Face in second languge conversation*. Studia Philologica Jyväskyläensia 37. University of Jyväskylä: Jyväskylä.

Piirainen-Marsh, A. 1994. Kielenoppijan puhe tutkimuksen kohteena. Teoksessa L. Laurinen & M-R. Luukka (toim.) *Puhekulttuurit ja kielten oppiminen*. AFinLAn vuosikirja 1994. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, 52. Jyväskylä, 211–236.

Reich, A. 1991. Désignation et description d'objets. Stratégies de compensation. Teoksessa Russier et al. 1991. *Interactions en langue étrangère*. Aix-en-Provence: Université de Provence, 119–129.

Ross, S. & R. Berwick 1992. The discourse of accommodation in oral proficiency interviews. *Second Language Acquisition*, 14, 159–176.

Tainio, L. 1997. *Keskusteluanalyysin perusteet*. Tampere: Vastapaino.

Tarone, E. & G. Yule 1989. *Focus on the language learner*. Oxford: Oxford University Press.

Tarone, E. 1983. Some thoughts on the notion of 'communication strategy'. Teoksessa C. Faerch & G. Kasper (toim.) *Strategies in interlanguage communication*. London & New York: Longman, 61–74.

Schegloff, E., G. Jefferson & H. Sacks (toim.) 1977. The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53, 2, 361–382.

Sorjonen, M-L. 1997. Korjausjäsennys. Teoksessa L. Tainio *Keskusteluanalyysin perusteet*. Tampere: Vastapaino, 111–137.

Young, R. & M. Milanovic1992. Discourse variation in oral proficiency interviews. *Studies in second language acquisition* 14, 403–424.

Wagner, J. 1996. Foreign language acquisition through interaction – A critical review of research on conversational adjustments. *Journal of Pragmatics*, 26, 215–235.